

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р арх. Стела Ташева, ЛТУ, София

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност ”доцент” специалност *Изкуствознание и изобразителни изкуства (декоративни и приложни изкуства през XX в. в България)*, професионално направление 8.1. *Теория на изкуствата*, за нуждите на ИГ *Ново българско изкуство*, сектор *Изобразителни изкуства*, в Института за изследване на изкуствата към Българската академия на науките.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” обявен в Държавен вестник, бр. 41/20.05.2025г., и в интернет страницата на ИИИЗк, като кандидат участва гл. ас. д-р Мария Митева от ИГ *Ново българско изкуство*, сектор *Изобразителни изкуства*, в ИИИЗк, БАН.

1. Кратки биографични данни

Гл. ас д-р Мария Митева дипломира през 2002 г. като бакалавър, а през 2004 г. като магистър- изкуствовед, в Нов български университет (НБУ), София. Нейната ОНС „Доктор“ е разработена на тема „Декоративното изкуство в България в началото на модерната епоха - усвояване на европейския опит/края на XIX - началото на XX век/“ и е защитена през 2009 г. (диплома № 33539, ВАК / 18.08.2009). След спечелен конкурс, през 2010 г. д-р Мария Митева започва научна работа като главен асистент в Институт за изследване на изкуствата, БАН, където работи и до момента. От 2018 г. тя е и уредник и МОЛ фонд „Керамика“ към Националната галерия в София.

В момента гл. ас д-р Мария Митева е ръководител на изследователска група *Ново българско изкуство*, сектор *Изобразителни изкуства*, в ИИИЗк, БАН.

2. Общо описание на представените материали и оценка за съответствие с минималните национални изисквания

Д-р Мария Митева участва в конкурса с:

- ✓ **Защитен дисертационен труд за придобиване на ОНС Доктор - 1 брой.**

- ✓ **Монография (основен хабилитационен труд) - 1 брой;**

Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те и началото на 1940-те години (декоративно изкуство, приложно изкуство, архитектура), С. Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2025, ISBN 978-619-7619-53-9

- ✓ **Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“- 1 брой;**

Стефан Баджов. Биография на декоратор С., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2014, ISBN 978-954-8594-49-3

- ✓ **Публикация в индексирано в Web of Science издание - 3 броя:**

Митева, М. Регулация на художествената практика в периода между двете световни войни – модели и идентичности. Ролята на Съюза на дружествата на художниците в България. – В : Изкуствоведски четения 2018. Изкуството в Европа – модели и идентичности. С., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2019, 125-136.

Митева, М. Специализираните (служебни) пътувания, отразени в периодиката между войните – пренос на художествени идеи и прагматичен опит. Бележки от III международен конгрес на архитектите през 1935 г. – В : Изкуствоведски четения 2020. Модул Ново изкуство. Пътешествия. С., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2021, 410-416.

Митева, М. Възможните трансформации – художествена практика в България през първото десетилетие след 09.09.1944 г. – В : Изкуствоведски четения 2023.

Метаморфози. Модул Ново изкуство, Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2024, 162-170.

- ✓ **Публикации в рецензирани издания - 6 броя.**
- ✓ **Участие в научни проекти с външно за БАН финансиране - 3 броя, ръководство на проект - 1 брой**
- ✓ **Цитати - 22 броя,**
- ✓ **Ръководство на успешно защитил докторант - 1 брой**

Представените за конкурса публикации са на български език. Всички текстове са рецензирани преди публикуване.

При проверка на изискуемите точки в наукометричните показатели в съответствие с

минималните национални изисквания за ПН 8.1. Теория на изкуствата е видно, че д-р Мария Митева убедително надхвърля (близо път и половина) задължителното им количество.

От предадените документи и данни се вижда и пълно покриване на изискванията в Приложение 2 на Правилника за условията и реда за придобиване на научна степен и за заемане на академична длъжност в ИИИЗк, БАН.

Може да се заключи, че приложените справки, материали и доказателства напълно отговарят на изискванията за придобиване на академичното звание «доцент».

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

3.1. Научна и научно-приложна дейност

Предоставените за конкурса публикации ясно очертават научния профил на д-р Мария Митева. Явни са нейните задълбочени изследователски интереси по отношение на българското изкуство в първата половина на ХХ век: на този период са посветени голяма част от текстовете ѝ, заедно с хабилитационния труд *Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те и началото на 1940-те години (декоративно изкуство, приложно изкуство, архитектура)*, 2025. За мен, ценността на нейните проучвания е равномерно разпределена върху коректната, внимателна разработка на подбрани архивни източници, върху детайлното проследяване на социологически и културологичен контекст на явления и процеси у нас и по света, заедно с изящното изкуствоведско определяне на авторски характеристики, влияния и приноси в разглеждания исторически период и в представяните произведения на изкуствата и средата.

Считам, че в своите публикации си гл. ас. д-р Мария Митева демонстрира задълбочени познания в избраното направление – история на изкуството и архитектурата на ХХ век, като изявява и високи аналитични качества, съчетани с изследователска обективност, по отношение на представянето и оценката на българското художествено наследство в периода.

3.2. Учебно-педагогическа дейност

Гл. ас д-р Мария Митева декларира ръководството на един, успешно защитил през 2017

г., редовен докторант в ПН 8.1. Теория на изкуствата, Институт за изследване на изкуствата. Доколкото съм запозната, това е рядкост в конкурсите на подобен етап и следва да бъде специално позитивно подчертано.

3.3. Проектна дейност

В периода 2009-2012 г. д-р Мария Митева е участник в три научни проекта с външно финансиране за ИИИЗк, БАН, а именно: „Български арт архиви, ресурси и технологии на изследване (БААРТИ -3),(Фонд „Научни изследвания“), договор ДО 02-46/09.12.2008), проект на специалност „Резба“, НХА, по повод 110 години от създаването ѝ, (гр. дог. № 5555-8-2703 от 18.XI.2009; гр. дог. № 6165-8-3214 от 10.XI.2010), както и „80 години от създаването на Дружеството на новите художници“, ИИИЗк, БАН, (СП „Култура 2011“, номер от регистъра на СП „Култура“: 734/22.03.2011)

През 2013 г., тя е ръководител на проект „Александър Божинов – един академик за децата“, ИИИЗк, БАН, финансиран от Национален фонд „Култура“, Министерство на културата, договор № 85-19/ 24.06.2013

Споменатите проекти са успешно завършили и отчетени.

3.4. Приноси (научни и научно-приложни)

Приносите на изследванията на гл. ас д-р Мария Митева са явни, значими и в синхрон с нейните научни интереси.

Виждам висока ценност в декларирания за конкурса основен хабилитационен труд – а именно проучването *Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те и началото на 1940-те години (декоративно изкуство, приложно изкуство, архитектура)*, (2025). В него внимателно и безпристрастно се проследява социалната, (а донякъде и идеологическа) диалектика на процесите между автори и възложители/потребители на изделия на приложното изкуство и решения за средата. Намирам подобно изследване за актуално и особено предизвикателно днес, във връзка с активното навлизане на изкуствения интелект в художествената и декоративната продукция на съвремението ни и последващото неизбежното, силно изменение на динамиката между поръчител и изпълнител.

Монографията съдържа изложение от 241 стандартни страници (без библиография), 121 илюстрации и списъци с използвана литература и източници включващи повече от 300 заглавия на кирилица, 15 на латиница, 18 архивни източници (лични и учреденски фондове) и 40 електронни източници и бази данни. Текстът е организиран във въведение, четири част и заключение, като разглежданите в тях аспекти разкриват оригинални форми и неочаквани характеристики на явленията съпътстващи работата по художествено или социално задание. В първата му част е представен преглед на развитието на отношенията между поръчител и художник, както и на значимостта на ролята на последния в обществото; обобщени и систематизирани са културологични и философски концепции и търсения. Във втората част е разкрито отражението на институционализирането на художествения живот в България върху разглежданата тематика на „пазарните“ отношения, чрез проследяване на работата на основни образователни организации (Държавната художествена академия и първото училище за приложни изкуства) и на някои професионални сдружения. В третата е предложен преглед на осъществено поръчителство в значими проекти за предимно обществена и административна архитектура. В четвъртата е предложена рефлексия на поръчките чрез текстове в пресата от периода. Анализът в монографията е придружен от подробни референции към исторически и документни извори, и подкрепен с богат набор от цитати на академични проучвания.

Особено впечатляващи и ценни за мен са представените в цялото изложение редки образи и илюстрации на конкурсни и поръчкови разработки, избрани изделия, графики и проекти. Те представляват ярък визуален слог, с чиято помощ разглежданата епоха в българската история е сякаш наново съживена пред читателя. В този аспект специално внимание заслужават изображенията от българското участието на Световното изложение в Париж през 1937 г., както и фотографиите и фактите във връзка със сградата на Държавната художествена галерия от проучването на гл. ас. д-р Мария Митева.

Редица от наративите, засегнати в нейната монография, са намерили и своята детайлна разработка или естествено продължение в статиите участващи в конкурса.

След всичко гореизложено, приемам представената монография и декларираните статии и публикации за конкурса за приноси, актуални и много значими за избраното изследователско поле.

Оценявам високо и участието на гл. ас. д-р Митева в националните научни проекти

и тяхната продукция.

4. Оценка на личния принос на кандидата

В декларираните за конкурса материали са видни високи познания в разглежданите тематики и се разкрива провеждането на пълноценни, убедителни изследвания.

Считам личния принос на д-р Мария Митева в описаните публикации и трудове за несъмнен и за напълно достатъчен по отношение на изискванията на конкурса.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в литературата (известни цитирания и рецензии)

В предадените ми документи са представени данни за общо 22 цитирания; от български и чуждестранни автори. Три от цитиранията са в научни издания на английски език.

За мен, публикациите на д-р Мария Митева са добре известни и високо ценени от научната колегия в страната, като притежават явен потенциал за продължаваща цитируемост.

6. Критични бележки и препоръки

Тук отново потвърждавам оценката си на задълбочените познания и успешният аналитичен подход на гл. ас. д-р Мария Митева в изследваните от нея области.

Доколкото избраната тематика няма как да бъде изцяло изчерпана към днешна дата, в бъдещи проучвания на д-р Мария Митева е възможно разширяване на времевия обхват, разкриването на още регионални, идеологически и артистични паралели, разширени изследователски връзки с други направления в изкуствата, както и допълнително обогатяване с етнографски и културологични анализи. Подобна възможност в бъдеще, обаче в никакъв случай не влияе на високата ми оценка за представените в конкурса към днешна дата материали.

Ето защо, предвид явното качество на нейните изследвания, и значимият им българистичен характер, основната ми препоръка към д-р Мария Митева е развиването на нейната научна продукция най-вече с включването на повече статии на английски и/или други европейски езици, както и активно популяризиране на нейните материали, резултати

и изводи в публичното пространство.

7. Лични впечатления

Познавам д-р Мария Митева като изключително принципен, задълбочен изследовател в ИИИЗк, БАН. Тя е и методичен проучвател на сложно описани архивни и нетривиални научни данни, и детективски настроен, обективен търсач на истината за явления и процеси. Едновременно с това притежава богат изказ, висока историческа култура и тънко, детайлно познаване на спецификата на избрания от нея период – ХХ век. Разработките ѝ са изключително обогатяващи, както по отношение на българистичната област, така в актуалните изкуствоведски направления в глобален план.

Едновременно с всичко споменато, Д-р Мария Митева е обичан и уважаван в сектора си колега. В допълнение тя е и много добре позната и приета в научната колегия извън института.

8. Заключение:

Намирам предоставените ми данни за кандидата в конкурса за отговарящи на нужното, както и за достатъчни съобразно наукометричните изисквания, нормативната уредба и правилника на ИИИЗк.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам д-р Мария Митева да бъде избрана за „доцент” в специалност *Изкуствознание и изобразителни изкуства (декоративни и приложни изкуства през ХХ в. в България)*, професионално направление 8.1. *Теория на изкуствата* за нуждите на ИГ Ново българско изкуство, сектор Изобразителни изкуства, в Института за изследване на изкуствата към Българската академия на науките.

16.10.2025 г.

Рецензент:

Проф. д-р арх. Стела Ташева.